

ERÄMAAN VAELTAJA –PAAVO RUOTSALAINEN

Aapeli Saarisalo, Erämaan vaeltaja - Paavo Ruotsalainen (WSOY, 2.p. s.445, 1969)

Osa 1

Kuuluu yleissivistykseen

”Jonas Lagus on myöhäisemmän herännäisyyden historian huomattavimpia merkkihenkilöitä. Paavo Ruotsalainen, Niilo Kustaa Malmberg ja hän muodostavat ”kolmiliiton”, jota Jumala on käyttänyt ainoalaatuisella tavalla kansamme herättämiseksi kuolemasta elämään” (Olavi Kares, Evankeliumin ääni).

Tutkimusten mukaan useimmat teologeista tänään tunnustautuvat heränneiksi. Tästä johtuu, että jo yleissivistykseen kuuluu tietää tämän liikkeen historiaa. Asia erikseen on taas se, missä määrin tämän päivän herännäisyys on yhteismitallinen vanhan herännäisyyden kanssa.

Professori Aapeli Saarisalo on luotettava tutkija ja konservatiivinen Raamatun selittäjä. Eino J. Honkanen sanoi aikoinaan (1960- luvulla) meille Raamattuopiston opiskelijoille: ”Mene ja myy kaikki, mitä sinulla on ja osta Saarisalon Raamatun sanakirja.” Saarisalo oli paitsi Raamatun tutkija myös Israelin tutkija. Kun hän aikoinaan tuli Raamattuopistolle ”tipparenullaan” (Renault 4), hän selvitti autonsa rekkan merkityksen: IHT = Israelin hoopo tutkija. Aapeli Saarisalosta lienee oikein sanoa: ”Katso, oikea israelilainen, jossa ei vilppiä ole!” (Joh.1:47).

Osa Paavo Ruotsalaista koskevasta kirjallisesta aineistosta on joutunut hukkaan: ”Heiltä (Katri ja Lauri Rautiainen) jäi Viipuriin muuttamisen yhteydessä Ilomantsiin arkullinen Paavon kirjeitä, jotka Eeva oli perinyt” (s.292). Tätä arkkua ei Saarisalon mukaan ole vielä löydetty (7). Toisaalta Paavo suhtautui nihkeästi siihen, että hänen puheitaan laitettaisiin muistiin: ”Huomatessaan, että Niskanen teki muistiinpanoja matkoilla ja että hän kotonaan kirjoitteli ”muutakin kuin preivejä”, Paavo kielsi häntä ankarasti ”maailmalle julistamasta Jumalan salaisuuksia”. Niskasen huomautuksen: ”Pitäisihän lastemmekin tietää näistä Jumalan ihmeistä” Paavo vastasi kiivaasti: ”Pitääkö heidän sitten elää siitä homehtuneesta mannasta, jota sinä heille luvattomana aikana kokoat?” (102).

Paavo Ruotsalaisesta saa kattavan kuvan, kun lukee Aukusti Oravalan Erämaan profetaan ja po. Saarisalon kirjan. Nämä täydentävät mainiosti toisiaan.

Suomen merkittävin maallikkosaarnaaja

Ei liene liioiteltua sanoa Paavo Ruotsalaista Suomen merkittävimäksi maallikoksi. Toisaalta, kun ajatellaan varhaisen herännäisyyden kolmea johtajaa, Ukko Paavo nousee kahta muuta ylemmäksi. Tähän on kaksikin syytä. Ensimmäinen on se, että Malmberg ja Lagus olivat seurakuntapappeina sidotut suhteellisen pienelle alueelle, kun taas Paavo oli vapaa ylittämään rajat ja kulkemaan minne Jumala johti. Ei ihme, että häntä nimitettiinkin ”kahden hiippakunnan piispaksi”. Liekö nimitys lähtenyt Paavon itsensä suusta, kun hän Helsingin matkallaan tuohtuneena ojensi virkaintoista poliisia Nikolainkirkon (nyk. Tuomiokirkon) portailla: ”Et taida tuntea, kuka minä olen?...Olen kahden hiippakunnan piispa” (137).

Paavo matkusteli paljon, ehkä noin 40 000 km, joka merkitsee maapallon ympäröimistä. Toinen syy Paavon yliveraisuuteen on siinä, että sekä Malmberg että Lagus ovat Paavon opetuslapsia. Molemmatkin ovat saaneet Hengen valon Paavon välityksellä.

Paavolla oli ”pyhä rauhattomuus” sisimmässä, joka vei hänet toistuvasti tien päälle. ”Kun joku kysyi Paavolta tämän valmistellessa lähtöä, minne hän aikoi lähteä, Paavo vastasi: ”En tiijä, voan lähteä pittää.” Hän ajoi Nurmekseen päin, osui erääseen taloon seurain lopussa, missä kuunteli, vaan ei ryhtynyt puhumaan. Seurain päätyttyä hän aloitti keskustelun paljastaen sen seuraväen erehdyksen, että he jumalisuuteensa nojautumalla syrjäyttivät Kristuksen. Ensin he yrittivät puolustautua, mutta sitten he joutuivat hädissään Herraa huutamaan. Sinne Paavon siis piti tulla” (279).

Herännäisyydessä ei yksikään pappi kykene haastamaan Ukko-Paavo. Sama koskee myös maallikoita. Kun sitten laajennamme piiriä, vaikea on löytää muidenkaan herätysliikkeiden piiristä miestä, jonka vaikutus olisi ulottunut niin laajalti ja syvästi suomalaiseen hengelliseen maisemaan. Kun Paavon elämäkerta kirjoitetaan professori Aapeli Saarisalon toimesta, sekin osaltaan kertoo Ukko-Paavon merkittävydestä.

Monikahtainen mies

Saarisalo näkee Ruotsalaisessa samankaltaisuutta Lutherin kanssa. Varmaan tähän liittyy myös ”monikahtaisuus”. Paavin edustaja Denifle lausui Lutherista: ”Luther, sinussa ei ole todellakaan mitään jumalallista!” Uskovien ympärillä yleensäkin ja varsinkin Jumalan aseiden ympärillä pyörii vimattu huhumylly. Saatana tietää, kuinka tärkeää on saada Herran omat mustamaalattua; täten Jumalan valtakunnan työ tehokkaasti estyy. Siellä missä joku Pyhän Hengen vaikutuksesta uskaltautuu puolustamaan uskovaa ja lausumaan hänestä hyvää, siellä on viisi ”perkeleen apostolia” valmiina tyhjentämään likasankonsa tämän uskovon niskaan.

SUOMETTAREN vuosikerrassa 1856 (numero 47) lehden toimitus kirjoitti näin: ”Jos rupeamme kaikkia näitä riitakirjoituksia julistamaan, niin ei muuta mahdukaan lehtemme. Sillä ukko-Paavo näyttää olleen niin monikahtainen mies, että mitä yksi voipi hänestä kertoa hyvää, sen toinen voipi kertoa pahaa...” (5).

”Vävyensä Juhana Markkanen --- (ei) juuri muuta tiennyt appi vainajastaan sanoa kuin: ´immeinen hänkin oli`.

Jeesuksen mukaan uskovat joutuvat maailman taholta ankaran painostuksen jopa vainon kohteeksi:

18. Jos maailma teitä vihaa, niin tietäkää, että se on vihannut minua ennen kuin teitä.

19. Jos te maailmasta olisitte, niin maailma omaansa rakastaisi; mutta koska te ette ole maailmasta, vaan minä olen teidät maailmasta valinnut, sentähden maailma teitä vihaa.

20. Muistakaa se sana, jonka minä teille sanoin: 'Ei ole palvelija herraansa suurempi'. Jos he ovat minua vainonneet, niin he teitäkin vainoavat; jos he ovat ottaneet vaarin minun sanastani, niin he ottavat vaarin teidänkin sanastanne (Joh.15:18-20).

Paavali kirjoittaa:

”Ja kaikki, jotka tahtovat elää jumalisesti Kristuksessa Jeesuksessa, joutuvat vainottaviksi” (2. Tim.3:12).

”Maailma ei kärsi niitä, jotka Herraa pelkäävät, Hurskahasti elävät. Nähdä saamme sen jo siitä, Että kaikkein hurskahin Tuomitahan ristihin” (Vvk.48:7).

"Kirkkohistorian surullisimman lehden on kirkko itse kirjoittanut taistellessaan niitä ihmisiä vastaan, joille Herran sana tuli (Luuk. 3:2)" (Johannes Virtanen).

Konventikkeliplakaatti

Paavon elämään liittyi läheisesti konventikkeliplakaatti (12.1.1726). ”siinä kiellettiin ankarien sakkujen, jopa vesileipävankeuden ja maanpakolaisuuden uhalla pitämästä yksityisissä kodeissa kokouksia, ”konventikkeleita”. Syyksi tähän kieltoon ilmoitettiin muun muassa, että sellainen ”uutuus” olisi omiaan eksyttämään pois evankelisesta opista.” (13). Ulkopuolella tämän kiellon olivat ainoastaan kotihartaudet.

”Samoin kuin nykyään julkisessa terveydenhoidossa ainoastaan virallisesti valtuutetuilla lääkäreillä on oikeus lääkitystoiminnan harjoittamiseen – muita siihen alaan puuttuvia sen sijaan rangaistaan puoskareina – oli ennen herännäisyyden tuloa uskonnonharjoitus yksinomaan papiston käsissä” (13).

Uskonasioissa ”asiantuntija” syntyy silloin, kun ihminen uudestisyntyy ja tulee uskoon. Kaikki muut (teologisista opinnoistaan huolimatta) ovat puoskareita.

Konventikkeliplakaatti varjosti Paavo Ruotsalaisen toimintaan koko hänen elämänsä ajan. Se kumottiin vasta 1869. Tämän plakaatin varjolla maallinen valta sai oikeuden sekaantua hengelliseen toimintaan aivan samoin kuin Jeesuksen aikaan. Tässä menivät hengellinen ja maallinen regimentti täysin sekaisin. Maallinen hallinto toimi heränneitä vihaavan papiston käsikassarana herätysliikkeen taltuttamiseksi.

Muita Pohjolan herättäjiä

Saarisalo tuo Ukko-Paavon rinnalle kaksi Pohjolan herättäjää, norjalaisen Hans Nielsen Haugen (1771-1824) ja Lauri Leevi Laestadius. Periaatteessa kaikissa Pohjoismaissa vallitsi sama elävän kristillisyyden vastainen ja sitä tukahduttamaan pyrkivä henki: ”Seitsentoistasataluvun oloille oli kuvaavaa, että kaikissa Pohjoismaissa kirkko harjoitti pakkovaltaa hengellisissä asioissa. Konventikkeliplakaatti ei jäänyt pelkäksi kirjaimeksi, vaan kirkon miehet ja heitä kannattavat maalliset viranomaiset vainosivat sen turvin vapaata hengellistä toimintaa. Rärkeimmän esimerkin saamme Norjasta, missä samoin kuin Suomessa olivat syttyneet Herran tulet” (20).

”Hauge joutui talonpoikana protestoimaan korkeakirkollisia pappismiehiä vastaan ja sai syystä kärsiä vainoa. Laestadius oli kyllä itsekkin valtionkirkon pappi, siitä huolimatta hän ei puolustellut kirkon vikoja, vaan sanoi synnin synniksi” (35).

On helppo huomata, että kaikissakin pohjoismaissa papisto, maallinen virkavalta sekä ns. suruton maailma vetivät yhtä köyttä, kun oli kysymyksessä heränneen Herran kansan vastustaminen.

Osa 2

Telpäs-niityn kokemus

”Eräänä heinäkuun päivänä vuonna 1796 oli Asikkalan ja Heikkilän talojen väki heinänteossa Telpäs-nimisellä niityllä. Silloin he alkoivat nähdä taivaallisia näkyjä ja puhuivat eri kielillä, joita Henki heille opetti, niin kuin apostolien aikana” (354). Tästä voidaan katsoa alkaneen herännäisyyden historian. Siinä taivas kosketti maata ja taivaasta maan yli tuuli.

Löyhkä-Paavo

”Nuoruusvuotensa hän eli synkkänä ja surumielisenä, halveksi itseään ja pelkäsi ihmisiäkin” (41). Isä ei lainkaan ymmärtänyt poikaansa ja Paavo oli myös muiden ihmisten silmissä ”Löyhkä-Paavon” maineessa. Paavo meni kuuntelemaan Juhana Lustigia ja Juhanna Martikaista saadakseen lievitystä tuskaansa – mutta turhaan.

”Paavo oli noin kymmenen vuotta niin syvässä masennustilassa, että hän mietiskeli itsemurhaakin” (42).

Valo koittaa

Paavo lähti vanhemmiltaan salaa pitkälle matkalle Jyväskylään, seppä Jaakko Högmanin (1753-1806) luo. ”Seppä kuulemma osasi lääkitä särkynyttä sydäntä” (42).

Seppä tajusi kohta nuoren miehen hädän – ja antoi parantavat lääkkeet: ”Ystäväni, yksi sinulta puuttuu ja sen yhden mukana kaikki muu. Evankeliumin runsaslohtuinen armo on kätkeytynä sielultasi. Sinä et ole osannut, niin syntisenä kuin oletkin, lähestyä armoistuinta saadaksesi Vapahtajalta armoa armon lisäksi, niin kuin hän on luvannut: ”Tulkaa minun tyköni kaikki, jotka työtä teette ja olette raskautetut ja minä tahdon teitä virvoittaa` ja `joka minun tyköni tulee, sitä en minä heitä ulos`” (44).

Seppä hyvästeli uuden elämän löytäneen nuoren miehen sanoilla: ”Jos siellä on kiusattuja sieluja, ojenna heitä ahtaalle portille. Ja kun sinä kotiin mentyäsi erotat itsesi maailman seurasta ja alat noudattaa Vapahtajan esimerkkiä, tulet sinä pilkatuksi ja vainotuksi ensin oman huonekuntasi puolelta samoin kuin Vapahtaja lihansa päivinä” (45).

Sepän opetus kantoi Paavoja aina kuolemaan saakka: ”Vielä kuolinvuoteellaan hän puhui sepän antamasta opetuksesta ja siitä muutoksesta, joka hänen sielussaan tapahtui. ”Kun sitten rupesin lukemaan Jumalan sanaa, niin kaikki oli kuin uutta painosta, enkä ole sen perästä tarvinnut keneltäkään neuvoa kysyä, vaan olen yhdelle ja toiselle neuvon antanut” (45).

Tämä Paavon rohkea kanta voidaan perustella Raamatulla. Paavolla oli pätevä ”kotiopettaja”, Pyhä Henki: ”Mutta te - teissä pysyy se voitelu, jonka olette häneltä saaneet, ja te ette ole kenenkään opetuksen tarpeessa; vaan niinkuin hänen voitelunsa opettaa teitä kaikessa, niin se opetus on myös totta eikä ole valhetta; ja niinkuin se on opettanut teitä, niin pysykää hänessä” (1. Joh.2:27).

Johtaja vaihtuu

Juhana Lustig oli ennen Paavoja heränneiden johtajana. Sepän luona käytyään Paavo tajusi, ettei Lustigin opetus ollut oikeaa.

”Lustigin kristillisuus oli käynyt yhä kevythenkimmäiseksi, eikä siinä enää näkynyt maailman ja Jumalan valtakunnan välistä rajaa” (46). Paavo ei rohjennut käydä lopulliseen koitokseen Lustigia vastaan ilman uutta sepän luona käyntiä.

”Seitsentoistasataluvun herännäisyyden paras ominaisuus, persoonallisen kokemuksen vaatimus, kyky arvostella ja erottaa henkiä, siirtyi sepän ja Paavon välityksellä perinnöksi 1800-luvun herännäisyydelle” (47).

Paavo esitti seuraväelle voimakkaan vetoimuksen: ”Jos ei nyt pikaisesti palata Herran puoleen, niin Lustigin oppi viepi meidät helvettiin” (47). Tämän jälkeen (1808-09) Paavosta oli tullut Pohjois-Savon heränneitten johtaja.

Onko sinulla passi?

Paavon elämään sisältyi olennaisena osana taistelu jokapäiväisestä leivästä: ”Ei tarvitse mennä kauemmas Kuopiosta kuin rajapitäjään Nilsiään, niin löytää täällä 7 á 8 peninkulman päässä kaupungista seutuja, joissa ihmisraukat eivät ole syöneet puhdasta leipää 30 á 40` vuoteen”, kirjoittaa eräs lähettäjä Paavon aikana ”Maamiehen ystävässä” (49). Paavo kävi ”petäjävapriikin” kovaa koulua. On mahdollista, että J.L. Runeberg on saanut Ukko-Paavosta esikuvan runoonsa Saarijärven Paavo (152-153).

Puutteen keskellä Paavolle tuli ”kaukomaan kaipaus”. Hän päätti lähteä Puolaa kohti (1817). ”Paavolle tuli mieleen Aabrahamin saama kutsu: ”Lähde maaltas ja suvustas ja isäs huoneesta sille maalle, jonka minä sinulle osoitan” (52).

Paavo lähti perheineen ja muutamien tuttaviensa kanssa matkalle, mutta matka päättyi Viipuriin, jossa oli määrä saada passi. ”Kun matkalaiset eivät maaherralta saaneetkaan passia, niin Paavo sai siitä hengellisen opetuksen. Usein hän sen jälkeen ihmisten sieluntilaa kysellessään tiedusteli: ”Onko sinulla passi?” (54).

Uskova on saanut uskoon tullessaan Pyhän Hengen sinetin:

”Hänessä on teihinkin, sittenkuin olitte kuulleet totuuden sanan, pelastuksenne evankeliumin, uskoviksi tultuanne pantu luvatus Pyhän Hengen sinetti, sen, joka on meidän perintömme vakuutena, hänen omaisuutensa lunastamiseksi - hänen kirkkautensa kiitokseksi” (Ef.1:13-14).

”Joka uskoo Jumalan Poikaan, hänellä on todistus itsessänsä” (1. Joh.5:10).

”Henki itse todistaa meidän henkemme kanssa, että me olemme Jumalan lapsia” (Room.8:16).

Nyt metsä kirkkoni olla saa...

Herännäisyys kasvoi vastustuksesta huolimatta. Kokoontumiset olivat osin salaisia. ”Kielloista ja uhkauksista huolimatta liike kasvoi kasvamistaan ja vahvistui yhä vanhimmilla leviämisaikoinaan. Seuramenot pidettiin salaa, ja usein kokoontuivat ystävät yhteen veisaamaan ja lukemaan lammasnavettoihin ja muihin mahdollisiin paikkoihin, missä vain voivat jollakin tavalla salata harjoituksensa. Pielisen asumattomat saaret tarjosivat Nurmeksen ja Juuan heränneille kesäisin kauniin luontonsa seuranpitopaikaksi” (78).

Murha

Paavolla oli todellisia vihamiehiä. ”Marianpäivänä (1830)olivat seurat Juuan Nälkämäessä Paavo Nevalaisen talossa. Kesken seuramenot tultiin Paavolle ilmoittamaan Juhanin onnettomasta kohtalosta. ”Sen ovat Kuosmaset tehneet”, sanoi Paavo hetken päästä.: ”Ei sille pojalle pahasti käynyt, sellaiset neuvot minä sille lähteissäni myllykuorman päällä annoin” (88).

”Kuosmaset olivat jo kauan hautoneet vihaa Paavoja ja tämän perhettä kohtaan. Jo vuonna 1820 he olivat palkanneet ruotivaivaisen Penna Martikaisen surmaamaan Paavon. Martikainen hiipikin

eräänä yönä Paavon pirttiin puukko kädessä, mutta Sohvi-tyttären huuto herätti talonväen, ja julma aie jäi sillä kertaa toteuttamatta. Kuosmasten vihaan lienee ollut montakin syytä. Paavo oli saanut edullisesti ostaa Tahkomäen, jota myös Kuosmaset olivat tavoitelleet. Kuosmaset olivat hakanneet luvottomasti metsää Paavon maalta, ja tämä oli haastanut metsänhakkaajat oikeuteen ja vaatinut heitä korvaamaan vahingon. Muutenkin Kuosmaset olivat tunnettuja raakuudestaan ja pitivät vielä jälkeensäkin yllä nilsiäläisten rosvonmainetta” (93).

”Murhattu Juhani oli Paavon ainoa poika, hiljainen, Jumalaa pelkäävä nuorukainen. Hänen sisarensa on kertonut, että Juhani usein marjamatkoilla rukoili polvillaan ja vaati toisiakin tekemään samoin. Virttä veisaten Juhani oli lähtenyt Palonurmen myllyltä onnettomalle kotimatalle” (93).

”Murha koski suuresti Paavon isänsydämeen ---Keski-Pohjanmaan ystäviään hän varoitti: ”Älkää kiinnittäkö sydäntänne maailmaan. Minä sen tein, mutta Jumala otti pois poikani.” Joskus hän sanoi ystävilleen: ”Jumala on minua koko elämäni ajan lyönyt rautaruuskalla, ja se on ollut minulle tarpeellista” (94).

Lönnrot ottaa kantaa

Elias Lönnrot kirjoittaa heränneistä: ”He kieltävät kaiken maallisen ilon, eivät kärsi tanssia, soitantoa, leikkiä eikä laulua (paitsi hengellistä), jossa kaikessa mieli hakee virkistystä, jotta se ei huolista masentuisi. Pietistin tuntee jo ulkomuodolta. Silmissä on outo, terveen katseesta erottuva loiste, nenä tulee ikään kuin terävämmäksi, posket kutistuvat, puhe menettää voimansa, ja kaikki on lakastuneen näköistä. Aina kun näen semmoisen henkilön, tulen murheelliseksi, ajatellessani niitä monia harhateitä, joille ihmiset saattavat eksyä” (107).

Lönnrot mainitsee erikseen myös Paavo Ruotsalaisen: ”Heränneet kunnioittavat häntä enemmän kuin katolilaiset paavia” (109).

”Myöhemmin Lönnrot ystävystyi Paavon kanssa siinä määrin, että hän toimi Paavon kirjurinakin” (109).

Pappismiesten tunnustus

Niilo Kustaa Malmberg ja Jonas Lagus joutuivat Paavo Ruotsalaisen vaikutuspiiriin. Molemmista tuli ennen pitkää Ukko-Paavon opetuslapsia.

”Kun Malmberg oli pitänyt saarnan, niin lausui Ruotsalainen hänelle: ‘Et sinä ole vielä haistanutkaan Kristusta.’ Ja vaikka Malmberg vastasi: ‘Minäkö, joka olen paikalla valmis panemaan pääni hänen tähtensä’, pysyi Paavo päätöksessään eikä päästänyt Malmbergia pannasta” (111).

Myöhemmin Malmberg tuo esille vaikutelmiaan Paavon esiintymisestä: ”Virren loputtua hän alkoi puhua autuuden järjestyksestä ja tiestä, salatusta elämästä Kristuksen kanssa Jumalassa ja uskon harjoituksesta ja taistelusta. Istuin kauan ääneti. Se voimallinen henki, joka puhujassa vaikutti, sulki huuleni ja tunki läpi luitten ja ytimien. Tunsin itseni niin äärettömän pieneksi, ja koko tuo ihana kristillisyyden rakennus, jossa luulin itseni niin varmaksi ja turvatuksi, alkoi horjua kuunnellessani hänen sanojaan.---

Hän puhui ikään kuin pyhitetyn sydämen syvimmästä syvyydestä ja oli hengellisiin asioihin täydellisesti perehtynyt. Ei rahtuakaan ulkoa opitusta kaavasta. Hänen puhettaan kuunnellessa täytyi uskonasioissa välinpitämättömänkin havaita ja kokea, että kristinusko on muuta kuin kaunis

utukuva ja ihanne. Tunsin vastustamattoman todistuksen hänen sanojensa totuudesta, vaan en kuitenkaan voinut niitä oikein käsittää ja omistaa, sillä siihen puuttui minulta nöyryyttä” (113).

”Aioin lähteä kotiin, kun tuo vanhus astui luokseni vakavasti lausuen: ‘Eroaisimmeko yhdessä rukoilematta. Rukous, tuo vapaa pääsy Jumalan luo, sehän on Jumalan ystävään korkea etuoikeus. Rukouksen kautta me saamme kaikki hyvät lahjat: ilman rukousta ei meille mitään anneta. Rukouksen kautta saamme myös Hengen yhteyden, joka nyt näkyy meiltä puuttuvan. Kristityt eivät saisi erota yhdessä rukoilematta’ (114).

”Hämälläni ja ujostellen pyysin vanhusta rukoilemaan puolestani. Hän teki sen, ja katso, silloin vasta sain siunauksen. Lyhyin sanoin kiitettävään siitä, että syntiset uskalsivat lähestyä pyhää Jumalaa, tomu ja tuhka Kaikkivaltiasta, ja rukoiltuaan Vapahtajaa, että Hän, joka on rakastanut meitä maan päällä, taivaasta kallistaisi meille korvansa, hän alkoi kiittää ja ylistää Jumalaa.--- Lopuksi vanhus rukoili kaikkien ihmisten puolesta. Rukouksen päätyttyä vaikenimme kaikki, ehdottomasti hetkeksi vaipuneina iankaikkisen rakkauden helmaan” 114).

”Laulun tauottua Paavo nousi, kumarsi Lagukselle ja pyysi, että papit puhuisivat kokoontuneelle kansalle. Mutta Lagus kieltäytyi, ja hänen kehotuksestaan Paavo alkoi puhua. Sanat virtasivat tämän huulilta vuolaana virtana, elävinä, voimakkaina ja sydämiin käyvinä. Puhe tuntui selvältä ja raittiilta sekä vakuuttavalta, niin että Lagus ihmetellen ja ahmien kuunteli jokaista sanaa. Hänelle kävi samoin kuin Malmbergille aikoinaan Nivalassa. Hän tunsu itsensä nöyryytetyksi, mutta samalla kehotetuksi. Hän oli itsekin saarnannut Kristuksen evankeliumia, mutta ei ollut niin elävästi tuntenut, miten suuri ja ihana ja miten ansaitsematon on se armo, joka syntisille tarjotaan. Siitä illasta tuli käännekohta Laguksen hengelliseen elämään, ja Paavosta tuli hänen ystävänsä koko elämän ajaksi. Puheensa lopetettuaan Paavo pyysi Lagusta jatkamaan. Mutta tämä vastasi: ”Missä te puhutte, siellä ei sovi minun esiintyä. Antakaa anteeksi, että olen teitä epäillyt!”. Seuraavana vuonna Lagus kirjoitti eräässä kirjeessään: ”Paavo Ruotsalainen on minun miehiäni, ja minä hyväksyn kokonaan ja kerrassaan hänen mielipiteensä, jotka sekä johtavat jokaisen heränneen sielun Kristuksen luo että pitävät sen siellä” (115-116).

Lagus pysyi uskollisena oppi-isälleen kuolemaansa asti: ”Erittäin myönteisenä piirteenä näemme kuitenkin Laguksen elämän kaaren loppukäyrässä hänen uskollisuutensa oppi-isäänsä Paavo Ruotsalaista kohtaan. Eräässä kirjeessään hän lausui, ettei kukaan, joka ukko-Paavon on hylännyt, ”ole tullut korjatuksi” (Kares/ Lagus, Evankeliumin ääni,10).

Osa 3

Kalajoen käräjät

”Kuvernööri ilmoitti asiasta prokuraattorille, joka maaliskuun 23. (1838) päivänä päivätyssä kirjelmässä määräsi, että ”kanne on nostettava niitä henkilöitä vastaan, jotka Kalajoen pitäjässä olivat järjestäneet luvattomia hartauskokouksia tai olleet saapuvilla niissä kokouksissa” (120).

”Ne, jotka ovat ottaneet osaa näihin kokouksiin luulevat itseänsä heränneiksi ja uudestisyntyneiksi, ylenkatsovat kanssakristittyjään, laiminlyövät työnsä” yms” (120).

”Ei pystytty esittämään ainoatakaan todella raskauttavaa, oikeaksi näytettyä syytöstä ketään liikkeeseen kuuluvaa vastaan” (122).

”Loppuvaatimuksessaan syyttäjä ---vaati 200 taalarin (96 hopearuplan) sakkoa Lagukselle, Malmbergille, Durchmanille, Laurinille sekä Hemmingille, ”jotka pappeina olivat kahdenkertaisesti syyllisiä”, sekä että heidät tuomiokapitulin harkinnan mukaan olisi joksikin ajaksi pidätettävä virkaansa toimittamasta ---Yhtä suurta sakkoa syyttäjä vaati myös Paavo Ruotsalaiselle ja eräille muille, koska he olivat toimittaneet ”papillisia tehtäviä kokouksissa”. Muitten sakkotuomioitten lisäksi syyttäjä vaati kaikille niille, jotka sunnuntaisin olivat olleet seuroissa, lisäksi sakkoa ”sapatin rikkomisesta” (123)

Oikeuden päätös

”Syyskuun 2. päivänä oikeus julisti päätöksensä---Ne joitten kotona oli pidetty hartausseuroja, saivat sakkoa 96 ruplaa, kun taas seuroissa käyminen tuotti 4 ruplan 80 kopeekan sakon. Mutta jos seurat olivat olleet sunnuntaina, lisättiin kullekin osanottajalle sapatin rikkomisesta saman verran kuin arkiseuroissa käymisestä sakotettiin” (129-130).

Valitukset

”Sekä yleinen syyttäjä että tuomitutkin vetosivat Vaasan hovioikeuteen. Tämä vapautti kaikki ne, jotka olivat ottaneet osaa pappien johtamiin hartauskokouksiin. Paavokin pääsi siten sakoistaan. Mainittakoon myös, että tuomiokapitulin jälkeen hovioikeus tuomitsi Laguksen, Malmbergin, Durchmanin ja Laurinin puolen vuoden virkaeroon sekä Hemmingin saamaan sopivat nuhteet tuomiokapitulissa” (131).

”mäkitupalainen Maria Liisa Vihelä, joka seuroissa käymisestä ja ”sapatin rikkomisesta” oli saanut sakkoja 9 ruplaa 60 kopeekkaa, joutui varojen puutteessa sovittamaan ne kahdeksan vuorokauden ”vedellä ja leivällä” Oulun linnassa. Mutta sokea Liisa kärsi rangaistuksensa iloiten” (131).

Memento

Kyllä kirkkokuri on joskus ollut ankara. Kyllä kirkon ”rima on korkealla” silloin, kun seuroissa käynnistä sakotetaan ja sunnuntaiseuroista vielä tuplaten!

Kalajoen käräjillä maallinen ja kirkollinen oikeus yhdessä sulassa sovussa körmyyttivät heränneitä. Mutta eikö kirkon johtavana toimintaperiaatteena tulisi olla OIKEUDENMUKAISUUS? Jos seuroissa käynnistä sakotetaan herännyttä, miten tässä kategoriassa säilyy keskivertoseurakuntalaisen ”talous vatupassissa”? Tavallinen seurakuntalainen ei silloinkaan liioin hurskaudellaan säväyttänyt, vaan Raamatun sijalla oli korttipakka ja seurojen tilalla juomingit ja muu jumalaton meno.

Kalajoen käräjien pitäisi olla vakava muistutus kansankirkon mahdottomuudesta toimia Kristuksen seurakuntana. Kirkon johto ei ole historiasta oppinut yhtään mitään – tänäänkin se vielä vannoo kansanvallan nimiin.

Heränneiden hoitaja

”Paavo ei tahtonut käydä herätyspuhujasta. Hän ymmärsi elämäntehtäväkseen niiden hoitamisen, joita Pyhä Henki oli herättänyt” (353).

Paavo ei ollut varsinaisesti evankelista. Hän pyrki liikkumaan siellä, missä Herra oli jo alustavan työnsä tehnyt. Toisaalta Paavon suussa oli joskus hyvinkin terävä sana. ”Paavo oli saanut jollekin

välille kyytimieheksi pienen pojan Ylistaron Kupurista. Erotessaan hän lausui tälle: ”Koeta sinäkin, poika parka, ruveta tekemään parannusta, ettei tarvitse helvetissä kituroida!” (143).

Jako kahteen

Kalajoen käräjät osoittivat, kuinka 1800-luvulla oli selkeä jako heränneiden ja muiden välillä. Tuo jako tuli jo aikaisemminkin esille:

”Äärimmäisessä hädässä Paavon täytyi usein lähteä rikkaampien ovia kolkuttamaan. Mutta raja heränneiden ja suruttomien välillä oli selvä: ”Ei kappakaan kerettiläiselle”, sanoi Varpasenmäen Sutinen kerran Paavolle, kun tämä meni häneltä viljaa lainaamaan. Silloin Paavo otti tyhjän säkin kainaloonsa, käveli kohti jyväaittaa ja sanoi mennessään: ”Saman tekevä. Kun minun nyt kuitenkin täytyy kuolla, panen pitkälleni tänne aitan rappusille... Täältä saa rikas sitten korjata ruumiini.” Sutisen sydän heltyi ja hän avasi aittansa oven Paavolle. Myöhemmin Sutisesta tuli herännyt mies ja Paavon ystävä” (51).

1800-luvulla seurakuntalaiset valitsivat, mitä pappia menivät kuulemaan. Jopa lapsetkin saattoivat kulkea penninkulmien matkoja saadakseen kuulla herännyttä pappia. Tämä herätti suruttomien puolelta närästystä:

”Vaasan alisen rovastikunnan lääninrovasti J.J. Estlander lausui kerran tilaisuudessa, jossa oli koolla paljon pappeja: ”Kyllä on hyvin ikävää, että tahdotaan kuulla ainoastaan ns. heränneitä pappeja, jätetään oma kirkko tyhjäksi ja kuljetaan pitkät matkat jotakin suosittua saarnamiestä ihailemaan. Täytyyhän meidän luonnon valtakunnassakin kuunnella ei ainoastaan satakielen ääntä, vaan korpinkin ja variksen. Näillekin on Luoja antanut luvan laulaa.” Sanat olivat lausutut lähinnä K.K. Essenille, joka tilaisuudessa oli puolustanut heränneitä pappeja. Tämä vastasi: ”Mutta missä valita voi, siellä ainakin minä lähdän satakieltä kuulemaan” (148-149).

Herännäisyys ja valtion pyhittäjä kirkko

Oppineet Lönnrotin ja Snellmanin johdolla kävivät aluksi vastustamaan herännäisyyttä. Snellman kirjoittaa: ”Viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana on isänmaassamme havaittu erittäin vilkasta liikettä uskonnollisella alalla. Seikka ei kumminkaan ole sinänsä aivan uusi, ei edes meillä. Päinvastoin, täällä enempiä kuin muissakaan protestanttisissa maissa ei ole milloinkaan puuttunut hurskaita intoilijoita, joiden näkyvää kirkkoa vastaan suuntaama kiihko on ilmennyt enemmän tai vähemmän rappeutuneen lahkolaisuuden muodossa. Tämän herätyksen erikoispiirteenä on näet mielestämme ollut, että nämä intoilijat ovat otaksuneet muodostavansa oikean kirkon pyhien yhteisönä, vastakohtaksi olemassaolevalle, valtion pyhittämälle kirkolle, jonka ne ovat väittäneet pilaantuneen ja langenneen pois alkuperäisestä opista ja tavasta. Että niin on laita myös nykyisten niisanottujen ´heränneitten`, ei voi epäillä kukaan, joka on heidän oppeihinsa tutustunut” (150-151).

Toisaalta Snellman myös tunsu sympatiaa tätä kirkollista oppositiota kohtaan:

”Snellman itse oli oppositiomies valtiollisella linjalla; hän ymmärsi myös sitä oppositiota jota herännäisliike edusti kirkon piirissä. Hänen mielestään kirkon papisto oli laiminlyönyt tehtävänsä. ”Katso, miten puolet maata etsii kristinuskoansa omin päinsä, koska sitä ei ensinkään ole papeilla” (152).

”Ei vain filosofi J.V. Snellman, vaan sivistyneet yleensä, papit mukaan luettuina, pitivät henkilökohtaista herätystä ja kääntymystä tarpeettomana” (263).

Oppineita ystäviä

Lehtori K.I. Berghistä tuli Paavon edustaja sivistyneistön parissa. Hän oli rohkea ja sanavalmis mies, joka ei suinkaan pitänyt ”kynttilää vakan alla”. ”Kaikki puhuivat ”kerettillisestä lehtorista”, joka niin ankarasti arvosteli viattomimpiakin huveja ja jonka kodissa veisattiin vain Siionin virsiä” (157).

”Viisi Kuopion lukioon vasta nimitettyä opettajaa asetettiin juhlallisesti virkaansa lokakuun 22. päivänä 1846. Berghin virkaanastujaispuheen aiheena oli ”Kirkon suhde maailmaan” (158). Bergh sanoi mm.:

”Jos milloinkaan on ollut tarpeellista, että kirkko samoin kuin yksityinenkin asettuisi Jumalan Hengen pohjalle ja hänen johdettavaksensa, niin minun ajatukseni mukaan juuri nyt. Mutta kivulla kysyn rukoillen mistä löytyy tämä henki. Tuuli puhaltaa, missä tahtoo, ja sinä kuulet sen huminan, mutta et tiedä, mistä se tulee ja minne se menee; niin on laita jokaisen, joka on syntynyt Hengestä. Mutta missä kuuluu pyhän helluntain voimallinen suhina ja humina? Mistä löytyy se sisällinen elämä ja voimallinen liikutus, josta ei kukaan saata sanoa: tästä seudusta, tästä kirjasta tai opista, tästä ihmisestä tai tästä vaikuttimesta on se alkunsa saanut? --- Oi, valittaen kysyn missä on Pyhä Henki, Isän ja Pojan Henki? Oi, miten on kaikki rakkaassa kirkossa niin järjen mukaisesti laitettua, niin kurjaa ja ehkäistyä, niin orjallista ja sidottua? ---Ja tämä lihan valta saa meitä hallita, mutta Pyhää Henkeä me salaisesti kammoksuen pelkäämme” (160).

Osa 4

Papit ja maallikot samoilla pahnoilla

Herännäisyys yhdisti merkittävällä tavalla eri kansanryhmät. Alkuseurakunnan tapaan oltiin yhtä perhettä. Myös raja pappien ja maallikoiden väliltä poistui. Toisaalta Paavon oma persoona vaikutti voimakkaasti tähän suuntaan:

”Epäilemättä Paavon persoona ja hänen valta-asemansa liikkeen keskeisenä henkilönä vaikuttivat paljon siihen, että heränneet papit olivat laskeutuneet lähelle kansaa siitä korkeasta asenteesta, johon virka ja sivistys olivat yleensä kirkonmiehiä kasvattaneet. Seuratupien lattioilla makasivat heränneet papit ja sanankuulijat yönsä yksillä oljilla, ottivat osaa toistensa iloihin ja suruihin, avasivat sydämensä toisilleen ja jakoivat omaisuuttansa. Heränneet pappilat olivat liikkeen keskuspaikkoja ja koteja, heränneet papit isä ja ystäviä, jotka iloitsivat iloitsevien ja itkivät itkevien kanssa. Samalla kun papit tulivat lähelle kansaa, siirtyi kansan elämää pappiloihin” (162).

Nuoret mukaan

”Jos kysymme, mistä sivistyneistön piireistä pietismi sai kannattajansa, niin vastaus kuuluu: nuorisosta. Ensinnäkin pietismin lipunkantajiksi tulevat papit olivat harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta iältään kahden- ja kolmenkymmenen vuoden välillä. Iloisen rohkeasti he tunnustivat vakaumuksensa ja saarnasivat puhtaalla kansanomaisella kielellä, joka ei koskaan ennen ollut kaikunut kirkoissa. He ennemmin saivat rohkaisua kuin masentuivat ”maailma” hyökkäyksistä. Mutta myös muita nuoria miehiä ja naisiakin liittyi heränneihin, huolimatta vanhempien omaisten vastustuksesta. Tarvittiin tosiaan rohkeutta ja voimaa, jotta voitiin kieltää kaikki vakaumuksen

tähden. Monia traagisia tapauksia sattui perheissä, kun poika tai tytär äkkiä esiintyi pietistinä ja kieltäytyi puvuissa ja tavoissa noudattamasta vallitsevaa tapaa” (162-163).

”Muuan sana heränneille talonpojan säädystä”

Paavo halusi kirjoittaa pienen kirjasen nimenomaan omalle talonpojan säädylleen (1847). Tuossa kirjoituksessa hän mainitsee mm:

”Talonpoikain petosta ei ymmärrä yksikään muu kuin minä, joka olen kavalin niistä.---Syy siihen on se edellä mainittu, että he lähtevät kesken pois parannuksen murheesta pyhiin harjoituksiin, mikä veisuulla, kuka rukouksella, ja näillä välikappaleilla tukahuttavat jumalallisen murheen, vaikka he ovat kasteen liiton rikkojat, ja näillä välikappaleilla kadotetaan nyt heissä se oikia synnin tunto, jota Jumala heissä rupesi alottamaan --- eikö hänen tässä pitäisi mielellään seisoa Herran edessä kaikkein nuhteitten alla, kuin omassa tunnossa on, seisoa alallaan Herran edessä niinkauvan kuin hän saapi tuta sisällisesti, että hänellä on tuttava armo” (168-169).

”Älä tässä huikentele sinne ja tänne, jos et mitään vastausta saa, vaan pitkitä niin kauvan Herran edessä ikävöimistä, kuin saat sisällisesti tuta: nyt tohdin minä omistaa Kristuksen Auttajakseni, vaikka olisin kuinka suuri syntinen” (171).

Paavo ja Renqvist

”Renqvistiläinen” ja ”kiiltopyhä” olivat kauhistus toisella puolella, samoin ”savolainen” ja ”villihenki” toisella” (175).

”Yhä uudestaan näytti siltä, että mieliä oli mahdoton yhdistää. Molemmiin puolin oltiin katkeruuden ja ennakkoluulojen vallassa. Oli totuttu erilaisiin muotoihin ja lausetapoihin. Molemmilla puolilla tosin oli vakavuutta ja syvemmän hengellisen elämän vaatimusta. Mutta kun Paavo näki mikkeliläisissä heränneissä ulkokultaisuutta ja kiiltopyhyttä, nämä näkivät Paavossa ja savolaisissa eksyneitä, jotka aikanaan olivat heränneet ja päässeet armosta osallisiksi, mutta langenneet ja jääneet elämään luonnollisen ihmisen elämää. Tosin Paavon ja Renqvistin uskonkäsityksissä oli syvimmältään jotakin eroa, mutta hyvä tahto ja kristillinen rakkaus olisivat aikanaan voineet tasoittaa sitä” (185).

Paavo ja Hedberg

Aluksi Paavo ja Hedberg ymmärsivät hyvin toisiaan. Paavo kirjoittaa: ”Ja sen tähden, rakas ystävä, teillä oli kysymys teidän preivissänne: onko tämä tie oikea, jonka nyt käsittänyt olet? Pyhä Raamattu vastaa minun puolestani, että se on oikea ristin tie. Pysy siinä liikkumattomasti ja yksinkertaisesti” (203).

Paavo: ”Missä tilassa hyvänsä pitää tarttua armolupauksiin ja ikävöimän ja sairastaman Herralle, kuitenkin itseänsä tuomitsematta pitäen Kristuksen auttajanansa ja tielle saattajanansa” (208).

”Luuletkos sen oikeaksi kirjaksi, jonka olet antanut suomeksi rykätä Turussa? Sillä kirjalla tahdot sinä sotkea meiltä heikoilta talonpojilta autuuden järjestyksen, JOKA HENGELISESSÄ SOKEUDESSAS VAADIT MEILTÄ USKOA, ENNEN KUIN ME OLEMME USKON ANTAJALTA CHRISTUKSELTA SITÄ PYYTÄNEETKÄÄN. Sinä, herra filosofi, saat uskon ILMAN OIKEATA KILVOITUSTA JA ULKONA OIKEATA AUTUUDEN JÄRJESTYSTÄ” (212).

Hedberg: ”Sillä vaikka sinä olet parannuksen alussa heitä evankeliumilla toisinansa kehoitellut, niin olet kuitenkin jälkeensä väärin opettanut näin sanoen: ´VANHURSKAAKSI TEKEMISEN PERÄSTÄ ANNETAAN MEILLE TOISET LÄKSYT`, vaikka Christuksen apostolit aina teroittivat tätä yhtä ja samaa läksyä, uskoa evankeliumin sanan ja siinä lujasti riippua. Mutta sinä sanot: ´sitten ei enään kelpaa evankeliumin sanan päälle krossata, vaan nyt pannaan kaikki armolahjat vapaaehtoisen kilvoituksen pantiksi`” (213).

”Näin olivat kahden ystävän välit menneet rikki. He eivät enää yrittäneetkään ymmärtää toisiaan. Hedberg huomauttaa ristiriitaisista arvosteluista, joita Paavo oli aikoinaan esittänyt hänen kirjastaan, mutta hän jättää huomioon ottamatta, että se, mitä Paavo oli ennen puhunut, oli puhuttu ystävytyksessä, jolloin monta erimielisyyden aihetta peitetään ja keskinäinen rakkaus värittää asiat. Paavo oli tarkastellut Hedbergin puheita ja kirjoituksia ennen yhteisen rakkauden taustaa vasten. Nyt oli asia toinen. Hedberg oli ruvennut halveksien, jopa ivallisesti puhumaan kilvoituksesta, ikävöimisestä ja kiusauksista” (214).

”Lagus ei voinut käsittää uskoa, ”joka vapauttaa ihmisen terveellisestä, Jumalan mielen mukaisesta murheesta, joka vetää ja johtaa meitä jokapäiväiseen parannukseen” (210).

Sain toki voiton

Paavo sairasteli elämänsä viimeisinä vuosina paljon. Hevonen oli 1827 potkaissut Paavoja pallean kohdalle rintaan, niin että kylkiluita katkesi - ja siitä tuli elinikäinen vamma. ”Tästä tapaturmasta jäi pysyvä selkä- ja jalkavika, myös ontuva käynti” (256).

”Kun voimat heikkenivät, Paavo kutsui kotiväkensä kamariin, pyysi laulamaan jonkin virren ja lausui väelleen kehotuksen sanoja. Edellä mainitussa kirjeessään vuodelta 1849 hän kirjoittaa myös: ”Ja minä toivon uskossa odotan Herran tuloo ja täältä pojes lähtöö, vaikka minä en ole uskon sankari, niin kuin vanhat pyhät miehet ovat olleet” (233).

”Kesän (1851) aikana Paavo oli terveempi, mutta syksystä saakka olivat naiset taas saaneet valvoa hänen sairastuolinsa ääressä. Albertiina oli usein yöllä kuullut Paavon rukoilevan, että Herra ottaisi hänet parannuksen tielle eikä ottaisi pois Pyhää Henkeään. Albertiina ihmetteli, että Paavo, joka niin kauan oli elänyt parannuksen ja uskon tiellä, yhä vielä pyysi päästä sille tielle” (233).

”Uudenvuoden alkupäivinä 1852 kävivät Julius ja Lisette Bergh sekä raatimies Malmberg Kuopiosta käsin ukkoa tervehtimässä. Saaren vanhus lepäsi kuolinvuoteellaan melkein sokeana, ruumiillisen heikkouden ja kipujen runtelemana. Hän puhui vanhoista asioista, siitä miten kaikki kirkastui seppä Högmanin luona sekä siitä, että heränneen ihmisen on aina kylmempinäkin aikoina harrastettava samaa vanhaa läksyä: ”Minä olen syntinen, sinä Herra, kuulut olevan syntisten auttaja.” Sitä hän valitti, että osa heränneistä heittää kilvoituksen kesken, toiset menevät pelloilleen, toiset kaupalleen, ja vain harvat kestävät loppuun asti” (234).

”Paavo oli lopulta niin sydämistynyt pappeihin, että terveenä ollessaan uhkasi noudattaa kuolinvuoteensa ääreen ”vallesmannin manaamaan itsensä”. Mutta toisin kävi. Tammikuun viidentenä 1852 pastori B.K. Sarlin kävi antamassa Paavolle Herran pyhää ehtoollista., jota Paavon oli ollut muuten tapana nauttia kolmesti vuodessa” (234).

”Yöllä tammikuun 27. päivää vasten hänellä oli kovia sisäisiä taisteluja. Hän jaksoi vielä kertoa, miten vihollinen koetti kaikin tavoin ahdistaa häntä, mutta lausui sitten riemastuneena: ”Saatana sai

luvan seuloa, niin kuin nisuja seulotaan, mutta sain toki voiton. En osaa minä sinua Herra kiittää niin kuin tahtoisin, mutta ole sinä Jeesus Kristus minun kiitokseni Jumalan edessä” (234-235).

”Kun Heikki Kalliolahti oli Paavon kuolinaamuna menossa hevosellaan jäätä pitkin metsään, niin häntä vastaan tuli upseeri, joka kysyi tietä Paavon kotiin. Kun isäntä sitten illalla palasi täysi kuorma mukanaan, niin sama upseeri tuli häntä jälleen jäällä vastaan. Kalliolahti, joka tiesi Paavon kauan sairastaneen, kysyi: ”Mitä sinne saareen kuuluu?” Upseeri vastasi: ”Armoon se turvasi” ja katosi samassa. Tämä tapaus johti isännän herätykseen” (235).

”Paavon herännyt ystävä, hurskas kielilläpuhuja Maria Veisel, o.s. Lescelius, joka siihen aikaan asui Iisalmessa, oli edellisenä yönä nähnyt omituisen unen: Hän oli tulevinaan Aholansaarelle, mutta ei tavannut Paavo kotona. Talonväki oli vain sanonut: ”Ei se ole kotona, se meni sotaan, mutta jos se on voittanut, tulee se kohta kotiin.” Samassa oli Paavo tullut valkoisella ratsulla ajaen, valkoisiin puettuna ja selässä kirjoitus: ”On voittanut” (235).

LAGUS kirjoittaa ennen Paavo Ruotsalaisen kuolemaa: ”Olin aikeissa matkustaa Ukon (Paavo Ruotsalaisen) luo saadakseni tavata hänet vielä elossa, mutta en jaksanut. Hän kuuluu olevan kuolemaisillaan. Pian sammuu tämä kirkkaasti loistava valo, ja elämämme ja kuolemamme näyttävät, kuinka olemme käyttäneet hänen meille antamiaan elämää ja voimaa uhkuvia opetuksia. Tälle maailmalle hän on kummitus ja hulluus, mutta sinä päivänä, jolloin totuus ja oikeus ovat määräämässä, hän on oleva niitä harvoja, jotka ovat kilvoitelleet hyvän uskon kilvoituksen, ja hän on saava kruununsa” (Lagus, Evankeliumin ääni, ss.116-117).

PAAVALI kirjoittaa ”joutsenlaulussaan”: ”Minä olen hyvän kilvoituksen kilvoitellut, juoksun päättänyt, uskon säilyttänyt. Tästedes on minulle talletettuna vanhurskauden seppel, jonka Herra, vanhurskas tuomari, on antava minulle sinä päivänä, eikä ainoastaan minulle, vaan myös kaikille, jotka hänen ilmestymistään rakastavat” (2. Tim.4:7-8).

”Muistakaa johtajianne, jotka ovat puhuneet teille Jumalan sanaa; katsokaa, kuinka heidän vaelluksensa on päättynyt, ja seurakkaa heidän uskoansa” (Hbr.13:7).

Osa 5

Paavo ja Luther

Saarisalo löytää Paavo Ruotsalaisesta monia piirteitä, jotka olivat myös Martti Lutherilla. Molemmat olivat ”suorapuheisia kursailemattomia kansanmiehiä”.

”Teologian tohtorina ja professorina Luther oli kuitenkin lapsenomainen realisti, Jumalasta ´sairaaksi` tullut ihminen. Hän ei säilynyt ´terveenä`, ihanteellisesti valmiina oppi-isänä, joka ei tunne kiusauksia eikä ahdistuksia. Samoin Paavo Ruotsalainen, vaikka olikin koulukäymätön, oli kuitenkin niin lahjakas ja lukenut mies, että olisi kyennyt pystyttämään oman oppijärjestelmänsä, mutta jäi samaan yksinkertaiseen arkielämän kilvoitukseen, ja myös Jumalalle sairastamiseen kuin Luther. Useissa yksityiskohdissa Paavo kulki samaa latua kuin Luther, vaikka tunsi tämän kirjoituksia vain nimeksi. Tämän ihmeellisen asian voimme ymmärtää sitä tietä, että kumpikin oli Paavalin uskollinen opetuslapsi” (300).

Kummallakaan ei ollut kovin suuret luulot itsestään. Heidän asenteessaan on luettavissa Paavalin nöyryys ja tunnustus: ”Varma on se sana ja kaikin puolin vastaanottamisen arvoinen, että Kristus Jeesus on tullut maailmaan syntisiä pelastamaan, JOISTA MINÄ OLEN SUURIN” (1. Tim.1:15).

”sillä en ole missään ollut noita isoisia apostoleja huonompi, VAIKKA EN OLEKAAN MITÄÄN” (2. Kor.12:11).

Luther: ”Ei minua ole kenenkään puolesta ristiinnaulittu. Kuinka siis minä, haiseva raato, joutuisin siihen, että Kristuksen tunnustaja nimitetään minun jumalattomalla nimelläni?” (307).

Paavo: ”Te ette osaa minua niin paljon häväistä ja halveksia, kuin minä luontoni ja syntyperäni puolesta tunnen itseni Herran edessä kelvottomaksi” (343).

”Hedbergin kiivaus väheni iän mukana, mutta Lutherilla ja Paavolla se iän mukana vain lisääntyi siitäkin syystä, että he molemmat kärsivät jatkuvan ruumiillisen sairauden kivuista – miksei myös yllirasittuneesta hermostosta” (303).

Paavon ja Lutherin esimerkki todistaa: ”suurin karheus ja sydämellisin rakkaus voivat asua samassa sydämessä” (303).

Molemmat olivat Jumalan edessä nöyriä, mutta ihmisten edessä rohkeita. Luther kirjoittaa: ”Syytettäköön minua ylpeydestä, ahneudesta, aviorikoksesta, murhasta ja vihollisuudesta paavia vastaan, kunhan minua vain ei voida syyttää jumalattomasta vaikenemisestä” (306-307).

Hellittämätön rukoilija

Paavon elämä oli jatkuvaa rukousta: ”Mutta vaikka Paavo ei Renqvistin tavoin usein viljellytkään näkyvää rukousta, hänessä asui rukouksen henki” (333).

Odottaminen ja usko kuuluvat kiinteästi yhteen. Psalmit ovat tästä vääjäämätön todiste. ”Odottamisen ei tarvitse heikentää uskoa, päinvastoin sitä vahvistaa” (337).

Paavolla olivat arvot oikeassa järjestyksessä; tärkeintä on uskon säilyttäminen. ”Kuta enemmän Paavo nöyryytettiin ulkonaisissa olosuhteissa, sitä enemmän hän pyysi: ”Herra, lisää minulle uskoa” (337).

Paavon pelastuminen ei ollut vain hänen ponnistustensa ja kilvoituksensa varassa. Kaiken takana oli Vapahtajan uskollisuus. ”Vahvoina hetkinä hänen kätensä pitivät kiinni Kristuksesta, ja heikkoina hetkinä Kristus piti kiinni Paavosta” (332).

Nöyrä sielunhoitaja

”Hänen ympärillään oli kristillisyyttä suuri määrä, mutta Paavo tahtoi tutkia sen LAATUA” (344).

Tarkkaan ottaen Paavolla ei ollut mitään erikoista ”oppi-isää”; hän nouti oppinsa (ilman välikäsiä) Raamatusta. Tässä hän on erinomainen esimerkki kaikille uskoille. ”Nimikristillisyyden keskellä Paavo puhui Kristuksen sisäisestä tuntemisesta. Kirkollisen luterilaisuuden oikeaoppiset johtajat haistoivat Paavossa väärää oppia, vaikka Paavolla ei ollut mitään omaa oppia ohi Raamatun” (345).

”Mutta hän ei tyytynyt virkapappien kristillisyyteen, joka yleensä kivettyi siihen tietovarastoon, jonka he olivat hankkineet päähänsä koulussa ja yliopistossa” (346).

”Paavo tiesi, että papit, jotka joutuvat ammattinsa vuoksi lukemaan ja ääntämään rukouksia, ovat suurimmassa vaarassa, koska ”heidän sydämensä ympäri kasvaa paksu kuori”, jumalisuuden ulkokuori” (346).

Sekä Jeesuksen että Paavalin pahimmat viholliset ja vastustajat olivat ”uskonnolliset ihmiset – näin oli Paavonkin kohdalla. ”Paavo oli oppinut Paavalilta ja omasta kokemuksestaan, että sydämen usko ei kuitenkaan saa kiitosta ihmisiltä, päinvastoin vainoa, koska keinotekoiset kristityt häiriintyvät yksinkertaisesta, aidosta uskosta. Paavo vainoavat papit ja heidän laumansa enemmistö eivät tahtoneet olla jumalankieltäjiä, vaan siivoja jumalisia” (346-347).

Paavo ei halunnut mitään ”välikäsiä” syntisen ja Vapahtajan välille. Kaikki ongelmat tuli selvittää ”tykökäymisellä” Vapahtajan kanssa. ”Vaan miksikä sinä olet kuitenkin niin kärsimätön? Koska et mieltäs myöten saa lohdutusta ja virvoitusta, niin sinä lankeat kohta orjalliseen pelkoon, joka synnyttää sinussa sitten epäuskon; ja tässä tilassa juokset sinä apua etsimään ihmisiltä, ja et yksinkertaisuutta Vapahtajalta, vaikka yksinkertaisen tien jo olet alusta tietänyt. Noh, kuinka se saattaa tapahtua, että sinä ihmisiltä apua etsit? Se tapahtuu tällä tavalla: sinä luettelet oppineille kaikki omantuntos kanteet ja petolliset juonet siinä tarkoituksessa, että sinun pitäisi sieltä sielun lepoa ja rauhaa saada; vaan nämä ovat kaikkinäkevälle Vapahtajalle yksin lueteltavat, vaan ei ihmisille” (370).

”Vaan te olette vastoin Jumalan varoitusta tehneet petollisen sydämenne itsellenne epäjumalaksi. Kuinka tämä tapahtuu? Se tapahtuu sillä tavalla: jos teidän sydämeštänne sattuisi nousemaan hyviä ajatuksia, silloin teillä on uskallus Vapahtajan puoleen; vaan jos sieltä nousevat pahat ajatukset, niin kuin sydän on kaiken pahuuden pesä, niin tässä tilassa te piiloitte itsiänne Herran edessä, niin kuin Aatam paratiisissa. Tässä tilassa te paremmin etsitte apua ihmisiltä kuin Jumalalta” (370).

”Kotiolloissa Paavon sielunhoitoon kuului ensin sauna ja hierominen, pahemmissa tapauksissa autettiin ulos sielullisesta ahdistuksesta myös kuppaaamisella. Vasta saunomisen jälkeen alkoivat kamarikeskustelut, jotka saattoivat kestää läpi yönkin” (348).

”Kun masentunut ihminen oli Paavon luona päässyt epätoivon suosta, häntä ei heti lähetetty kotimatalle, vaan hän sai viipyä jonkin koeajan talon töissä. Hän oli tullut Paavon luo heränneenä eli synnin hädän painamana. Sitten viikkojen tai kuukausien perästä hän saattoi lähteä ihmisenä, joka edelleen kärsi synnin turmeluksesta, mutta oli oppinut uuden elämisentaidon” (348).

Paavon seurat

”Paavo puhui usein ”ristin koulusta”, toisin sanoen ihmisen yksinäisestä taistelusta Jumalan edessä, mitä ei kukaan ihminen saa korvata, ei se hartaus, jota koetaan seuroissa, eikä se rippi, jota käytetään seurojen kamarikeskusteluissa” (370).

”Puhumaan valmistautuessaan Paavo seurasi ”elävää, sisällistä Jumalan tuntoa” luopuen omista suunnitelmistaan” (372).

”Paavolla oli tapana tarkata veisuuta. Siitä hän otti selville, mikä henki liikkui seuroissa, ennen kuin ryhtyi puhumaan” (373).

”Milloin Paavo tunsi, että oli saatu Kristukselta henkeä ja elämää, hän oli rohkea Herran eteen lankeamaan yhdessä muitten kanssa polvilleenkin” (373).

”Kirjeet osoittavat, ettei Paavo luottanut seuraliikkeen joukkokristillisyyteen, vaan piti kaikkein tärkeimpänä yksinäisyyden kilvoitusta” (374).

”Älä anna narrata itses että se (seuran pito) tulis Christuksen kieltämiseksi, vaan nykyisen levottomain aikain tähän, ettemme tahallaan vejä ihtijämme paulaan. Sano vaan kovasti: että ottakaa tie eteennä kotona” (375).

Paavo ja Raamattu

”Rippikouluikään päästyään Paavo oli lukenut vuonna 1776 ilmestyneen Raamatun painoksen kolmeen kertaan” (389).

”Ole ahkera sanaa viljelemään, vaikka kuinka kylmältä tuntuisi; sieltä kuitenkin salattu valkeus koittaa valkeutta janoovaisille (390).

”Korota äänes niin kuin basuna ja ilmoita minun kansalleni heidän ylitsekäymisensä” (391).

”Paavon suosimista Raamatun kirjoista ovat etualalla Job, profeetat, Roomalaiskirje, Hebrealaiskirje ja Johanneksen Ilmestys. Selvästi eniten on viittauksia Roomalaiskirjeessä oleviin Paavalin sanoihin, joissa puhutaan jumalattoman vanhurskauttamisesta” (394).

”Pietari Wenell kertoo muun muassa:

”Senkaltaista pyhää menoa, kuin hänellä oli koto-elämässänsä, en minä ole tavannut missäkään, enkä monta kertaa nähnyt. Minä olin kerran hänen kotonansa Syvärin saarella kokonaisen viikkokauden ja silloin ei sattunut muita ketään käymään. Minä näin hänen elämänsä erittäin merkilliseksi, joka ei minun mielestäni pois lähde milloinkaan. Hän kävi joka päivä suota juurimassa, varhain aamulla lähtein leposialtansa (- me makasimme yhdessä huoneessa kahden kesken -) ja aina tunnin eli pari viitetytä työpaikassaan tuli hän ja luki Raamattua, profeettain kirjoja ja meni taas uudestaan työlle, palasi takasin ja teki sitä samaa. Minulle hän puhui niin vähän, että minulle sillä viikolla tuli aika hänen tykönänsä aivan ikäväksi” 389-390).

Paavon kristillisyyden

Tässä muutamia Paavon kristillisyyteen liittyviä olennaisia piirteitä. Näillä voi peilata aikamme herännäisyyttä – ja muutakin kristillisyyttä.

1. Paavo oli herätyksen miehiä.
2. Paavo teki eron heränneiden ja suruttomien välillä.
3. Paavon aikaan heränneet valitsivat ketä menivät kuulemaan.
4. Paavolle oli tärkeintä ”Kristuksen sisällinen tunteminen”.
5. Paavon kristillisyyden keskeisenä harjoituksena oli ”tykökäyminen”.
6. Kilvoitus kuului olennaisena osana Paavon kristillisyyteen. Tämä kilvoitus kesti kuolemaan asti: ”Sain toki voiton.”
7. Paavolle oli Raamattu rakas ja uskon elämän peruskirja.
8. Paavon eväät. Paavon ei ollut mahdollista omistaa suurta kirjastoa, mutta Paavo oli kuitenkin ”lukumiehiä”. Harvat omistamansa kirjat Paavo opiskeli sitäkin tarkemmin. Niiden sanoma sulautui hänen kilvoituselämäänsä ja muokkasi hänen uskonkäsityksiään. Käytettävissä olevan materiaalin Paavo hyödynsi parhaalla mahdollisella tavalla. Paavo oli uskollinen hänelle uskottujen

leivisköiden hoidossa. Paavon mielikirja oli Kallis hunajan pisara, jota hän pyysi lukemaan vielä kuolinvuoteellaankin. Edelleen Bunyanin Kristityn vaellus kuului Paavon kirjastoon.

Osa 6

MITÄ HISTORIA OPETTAA?

”Sillä kaikki, mikä ennen on kirjoitettu, on kirjoitettu meille opiksi” (Room.15:4). Tarkkaan ottaen tässä on kyse siitä, että kaikki Raamatun kirjoitukset ovat opettavaisia. Kuitenkin meidän tulisi ottaa oppia muistakin kirjoituksista ja ylipäänsä oppia historiasta.

MITÄ HERÄNNÄISYYDEN HISTORIA OPETTAA?

Tässä tarkastelussa on tärkeää pyrkiä totuudellisuuteen.

MIKÄ ON HERÄNNÄISYYDEN TILA TÄNÄÄN?

Hylkäämme toiveajattelun ja pyrimme kaikinpuoliseen avoimuuteen ja rehellisyyteen. Se, mitä seuraavassa kirjoitan, on oma henkilökohtainen näkemykseni – toiset saavat olla eri mieltä. Toivon, että tästä asiasta saadaan mielipiteenvaihtoa aikaan.

1. Herätyksen tuli on sammunut. Ihmisiä tulee kovin harvoin ”herätykseen”. Toinen asia on taas: pyritäänkö nykyherännäisyydessä edes tähän?
2. Elämme herännäisyyden raunioilla. Alkuperäinen uljas temppeli on nyt vain harmaa arkinen museorakennus.
3. Elämme petollisissa ja kuolettavissa muistoissa. ”Kun herätysliike alkaa elää hienokseltaan ylpeillä menneisyydestään, se kadottaa vähitellen tulevaisuutensa --- Suurten herätysten perinnöllä elävät monet kristilliset piirit. Perintövaroilla voidaan pitää koossa kuolluttakin kristillisyyttä” (Niilo Tuomenoksa).
4. Ulkonaisesti kaikki on paikallaan, mutta ”missä on tuli”? Paavo kirjoittaa Hedbergille: ”Ja vanha ystävä! mennään vuorelle, koetellaan uhria, meidänkö uhrille Herra ennen tulen antaa vai teidän; ja kenen uhuriin Herra tulen antaa, se olkoon Jumala, meidän palveltava” (212).
5. Puuttuu kaipaus taivaan tulesta ja tuulesta. ”Ei ole hyvä asia, jos taivaasta ei tuule.” J.I. Berghillä oli tämä kaipaus ja polte povessaan: ”Oi, valittaen kysyn missä on Pyhä Henki, Isän ja Pojan Henki? Oi, miten on kaikki rakkaassa kirkossa niin järjen mukaisesti laitettua, niin kurjaa ja ehkäistyä, niin orjallista ja sidottua? --- Ja tämä lihan valta saa meitä hallita, mutta Pyhää Henkeä me salaisesti kammoksuen pelkäämme” (160).
6. Entisen herätyksen muistomerkkejä (Paavon hautaa ja Aholansaarta) hoidetaan kaiketi visusti, mutta Herran tulen hoitamisessa ei olla yhtä tunnollisia. ”Voi teitä, kirjanoppineet ja fariseukset, te ulkokullatut, kun te rakennatte profeettain hautoja ja kaunistatte vanhurskasten hautakammioita” (Matt.23:29).

”Herra, herätä meille uusia paavoja, sillä entiset ovat kuolleet. Heidän hautojensa koristelijoiksi meistä on, ei juuri muuhun” (Niilo Tuomenoksa).

KUKA ON SYYLLINEN?

Kuka on syyllinen herännäisyyden nykyiseen alennustilaan? ”Sen on vihamies tehnyt” (Matt.13:28). Saatana vihaa heränneitä ja herätystä. Se laittaa kaiken arsenaalinsa käyttöön, kun on kysymyksessä herätyksen tulen sammuttaminen.

Saatanalla on ”vapaaehtoinen palokunta” (VPK), johon sen on ollut varsin helppo rekrytoida jäseniä. Siihen on tulossa väkeä ”pilvin pimein” sekä maalliselta että hengelliseltä sektorilta.

VOIMAKEINOT

Ensin saatana käy herätystä vastaan voimakeinoin. Se säätää asetuksia ja vetää uskovia käräjille. Historia kuitenkin opettaa, että aina tämä keino ei tepsii: marttyyrien veri on kirkon (ja myös herätyksen) siemen.

Saatanan silmitön viha herätystä kohtaan ei tähän laannu. Sillä on vuosituhansien kokemus taistelussa Jumalan valtakuntaa vastaan.

VIEKKAUS

Nyt tapahtuu strategian muutos. Herännäisyys on pakko nujertaa. Ellei sitä saada taltutetuksi, ennen pitkää koko Suomi palaa herätyksen tulesta. Siirrytään oveluuteen: ”Eikä ihme; sillä itse saatana tekeytyi valkeuden enkeliksi” (2. Kor.11:14).

Herännäisyyttäkään eivät vainot eivätkä Kalajoen käräjät pystyneet nujertamaan. Kuitenkin herännäisyys luhistui. Saatana käytti oveluutta voiman sijasta. Mitkä syyt vaikuttivat herännäisyyden alasajoon ja luhistumiseen? Mikä seuraavassa on syytä ja seurausta – sen saa lukija itse päättää.

1. RAKKAUS POISTUI. ”Pysyköön veljellinen rakkaus” (Hebr.13:1). Alkuseurakunnassa oli ”veljellinen” rakkaus ilmeinen. Niin se oli myös vanhassa herännäisyydessä. ”Veljellinen rakkaushan” merkitsee sitä, että rakastetaan samanlaisella rakkaudella kaikkia Jumalasta syntyneitä: ”Jokainen, joka uskoo, että Jeesus on Kristus, on Jumalasta syntynyt; ja jokainen, joka rakastaa häntä, joka on synnyttänyt, rakastaa myöskin sitä, joka hänestä on syntynyt” (1. Joh.5:1). Tällöin hylätään ”lihallinen lahkolausrakkaus”, joka ulottuu ainoastaan oman ryhmäkunnan (lahkon) jäseniin. ”Sentähden me emme tästä lähtien tunne ketään lihan mukaan; jos olemmekin tunteneet Kristuksen lihan mukaan, emme kuitenkaan nyt enää tunne” (2. Kor.5:16).

Keskinäinen rakkaus on Herran omien tuntomerkki: ”Uuden käskyn minä annan teille, että rakastatte toisianne, niinkuin minä olen teitä rakastanut - että tekin niin rakastatte toisianne. Siitä kaikki tuntevat teidät minun opetuslapsikseni, jos teillä on keskinäinen rakkaus” (Joh.13:34-35). Rakkauden pyhää tulta tulisi uskovien piirissä vaalia erikoisen huolella ja ”sulin käsin”.

”Erimielisyyksissämme ja riidoissamme veljellisen rakkauden tulisi olla viimeinen, joka saa häädön. Usein se kuitenkin ensimmäisenä heitetään ulos” (Niilo Tuomenoksa).

Veljellisen rakkauden turmelemisella saatana sai sotkettua herännäisjohtajien välit ja sitä myöten koko herännäiskansa joutui ”saatanan seulaan”. Herätyksen henki poistui. Paavo tunsikin tämän hengessään sanoessaan: ”Viiteenkymmeneen vuoteen ei yksikään Nilsiässä herää, vaikka enkeli taivaasta tulisi tänne saarnaamaan” (286). Saatana oli saanut Herran seurakunnan riitaiseksi ja näin

siltä oli samalla mennyt kyky maailman valloitukseen: ”Mutta en minä rukoile ainoastaan näiden edestä, vaan myös niiden edestä, jotka heidän sanansa kautta uskovat minuun, ETTÄ HE KAIKKI OLISIVAT YHTÄ, niinkuin sinä, Isä, olet minussa ja minä sinussa, että hekin meissä olisivat, niin ETTÄ MAAILMA USKOISI” (Joh.17:20-21).

Saatanan eräs nimi on DIABOLOS = HAJOTTAJA.

2. VALVOMATTOMUUS. Saatana sai ensin liikkeen johtajat valvomattomaan tilaan. Synnin suhteen ei enää oltu riittävän tarkkoja. Pyhitys unohtui. Tässä johtajat antoivat syytä ”laittamiseen”. Paavo alkoholiyasiassa kiivaillessaan renqvistiläistä ”kiiltopyhyttä” vastaan syyllistyi valitettaviin ylilyönteihin.

Toholahden markkinoilla hän syyskuulla 1831 kansajoukon keskellä joi viinaa ja käyttäytyi täten Herran omalle sopimattomasti. Apeli Saarisalo kirjoittaa: ”Mutta tällainen esiintyminen ei ollut siunauksena kellekään. Se vain pahensi monen yksinkertaisen, loukkasi arkoja omiatuntoja ja tylsyytti huolimattomia. Ei se myöskään ollut omiaan yhdistämään herännäisyyden kahta eri haaraa, ja kaiken lisäksi se jätti Paavon jaloon muistoon tahrn, jota historia ei voi poistaa” (181).

Paavo teki virheen siinä kun hän pyrki ”ulkokullaisuuden pirua” ajamaan ulos ”viinan pirulla”. Tässä Paavo sortui Jeesuksen ajan fariseuksien epäloogiseen ja absurdiin ajatuksenkulkuun:

”Mutta kun fariseukset sen kuulivat, sanoivat he: ”Tämä ei aja riivaajia ulos kenenkään muun kuin Beelsebulin, riivaajain päämiehen, voimalla”. Mutta hän tiesi heidän ajatuksensa ja sanoi heille: ”Jokainen valtakunta, joka riitautuu itsensä kanssa, joutuu autioksi, eikä mikään kaupunki tai talo, joka riitautuu itsensä kanssa, pysy pystyssä. Jos nyt saatana ajaa ulos saatanan, niin hän on riitautunut itsensä kanssa; kuinka siis hänen valtakuntansa pysyy pystyssä?” (Matt. 12:25-26).

Malmberg taas aivan ilmeisesti sekoili naissuhteissaan (226). Sitten Wilhelmi Niskanen laati teologian, jonka mukaan syntielämä kuuluu uskovalle; Kristuksesta tehtiin synnin palvelija ja armo vedettiin synnin peitteeksi. N.K. Malmbergin meni Niskasen oppiin (223).

”Hän (W.Niskanen) oli kyllä nuhteeton elämässään, mutta puheillaan, jotka oli yksipuolisesti tähdätty ”kiiltopyhyttä” vastaan, hän joutui tahtomattaan antamaan kannatusta synnille. Tämän vuoksi on ilmeistä, että Kalajokivarrella näihin aikoihin alkanut herännäisyyden rappeutuminen oli osaltaan Niskasen syytä” (226-227).

Paavolla oli selkeä kanta W. Niskaseen: ”Nykyajalla on luodemaalla, merenrantaan päin, ilmaantunut antikristus, jonka nimi on Vilhelmi Niskanen. Minä olen kirjeen kautta kovasti kieltänyt häntä oppiansa levittämästä, mutta ei hän ole totellut” (227).

3. RAJA UMPEUTUI. Raja Jumalan valtakunnan välillä umpeutui. Palattiin Juhana Lustigin linjoille: ”Lustigin kristillisyyttä oli käynyt yhä kevythenkimmäiseksi, eikä siinä enää näkynyt maailman ja Jumalan valtakunnan välistä rajaa” (46). Tämän päivän herännäisyydessähän tämä on ilmeistä, kaihdetaan ihmisten jakoa kahteen ryhmään.

4. KIRKOLLISTUMINEN. Herännäisyys on eräs herätysliikkeistämme, joka on joutunut kansankirkon ”kuolettavaan syleilyyn”. Herännäisyys on jopa siinä määrin samaistunut kansankirkkoon, että eräs liikkeen johtajista Jaakko Elenius olikin valmis tämän pohjalta esittämään herätysliikkeen lopettamista. Kaiketi liikkeen entisen johtajan lausunto on tulkittava ”asiantuntijalausunnoksi” – herännäisyys on lakannut olemasta.

Osa 7

PETÄJÄVAPRIIKIN AKATEMIAN TEOLOGIAA

E.F. Juurmaa, Salattu viisaus (WSOY, 1955, s.201).

Paavo Ruotsalaisen USKONOPPI AUTUUTEEN:

1. KRISTUKSEN SISÄLLINEN TUNTEMINEN. Nämä ovat pelastuksen avainsanat, joihin liittyy saumattomasti ”oman turmeluksen sisällinen tunteminen”.

2. HERKKÄ PYHÄN HENGEN ÄÄNELLE: ”Kun ajattelemattomasti menet suruttomien seuraan ja tulet siellä liian kevytmieliseksi, silloin johdattajan, Pyhän Hengen, täytyy paeta pois sydäimestäsi eikä sinulle jää jäljelle muuta kuin aivousko ja nuhteleva omatunto” (mt. s.11).

”Älä sammuta Jumalan henkeä, älä salli maallisen mielen hallita ylitses, älä anna rikkauden ja maailman rakkauden sokaista itseäs, ettet vetäisi samaa tuomiota päälles kuin meidän puolen rikkaat, joista minä pelkään, että moni on jo taidoton ja kelvoton uskoon, joittenka tuomion sinä itse tiedät Pyhästä Raamatusta” (32).

”Valpas omatunto ei siedä enemmän syntiä kuin minkä silmä rikkaa” (10).

”Pyhä Henki ilmoittaa teille kaikille kaikki pienimmätkin rikokset ihmisiltä kysymättä” (41).

3. KRISTUKSEEN KATSOMINEN: ”Opi sekä pyhänä että pahana, sekä suruttomana että heränneenä, sekä katuvaaisena että katumattomana katsomaan kaikkivoipaan Kristukseen. Sovita näin itsesi Kristuksen eteen, luokse ja viereen, kunnes tunnet elämän lähtevän hänestä” (15).

”Jota liikkumattomammasti sinä katselet Kristusta, vanhurskautesi aurinkoa, sitä vahvemmasi ja kirikkaammaksi tulee uskosi silmä” (12).

”Niin kauan kuin peukalo liikkuu, silmät Kristuksen puoleen” (18).

4. KRISTUKSEN IKÄVÖIMINEN: ”Meidän on asettauduttava välimiehen Kristuksen eteen, nojattava koko painollamme häneen, murtauduttava kaikkien esteiden läpi, pitkitettävä uskollisesti ikävöimistämme siihen asti, kunnes saamme uuden sovinnon ja peson Kristuksen veressä” (33).

”Et sinä yhdessä päivässä eli muutamassa viikossa kasva kristityksi, niin kuin mielestäsi tahtoisit, vaan opi tyytymään Jumalan viipymiseen, kuitenkin niin, ettet anna suruttomuuden voittaa itseäsi ikävöimisen työssä, mikä kuuluu – nimittäin ikävöimisen harjoitus Kristuksen perään – jokapäiväiseen työntekoosi, johon pääasiassa aina sekä sanatta että sanan kautta kehoitat itseäsi” (36)

5. ETSIVÄ USKO: ”Autuaat ovat ne, jotka eivät näe ja kuitenkin uskovat, nimittäin etsivällä uskolla riippuvat kiinni Vapahtajassa” (35).

”Meidän pitää etsivällä uskolla odottaman sitä aikaa, jona Herra asiamme toimittaa, jolloin vasta ihminen saa tuntea Kristuksen läsnäolon ja omantunnon rauhan” (41).

6. SEURUSTELU KRISTUKSEN KANSSA: ”Toivoisin, että olisitte kiivaat ja rohkeat, köyhät hengessä ja rikkaat Jumalassa, ja ettei teidän suuri oppinne saisi pimittää seurustelemista Kristuksen kanssa, joka on ainoa autuuden perustus” (23).

7. JATKUVASTI TUHLAAJAPOIKANA ISÄN TYKÖ: ”Niin pian kuin minun sieluni tulee vieroitetuksi siitä elämästä, mikä on Jumalasta, en minä enää uskalla lähestyä häntä siihen entiseen vanhurskauttamiseen nojaten, jonka aikaisemmin tunsin hänen rakkaudessaan. Minun täytyy nyt uudestaan tuhlaajapojan uskolla tulla Isän tykö” (23).

8. ARMON SAAMINEN: ”Ottakoot muut itselleen Jumalan armon valmiina niin kuin hyllyltä. Minun on aina täytynyt sitä etsiä, kuin neulaa etsitään lattian raosta” (11).

”Meidän tulee ahkeraan asettua Jeesuksen armonistuimen eteen, silloinkin kun turmeluksemme on suurin ja me siis eniten tarvitsemme Vapahtajaa. Tästä ahkerasta käymisestä Jeesuksen eteen kaikkine synteinemme riippuu kaikki” (16).

”Usein kysymme ensin neuvoa epäuskoiselta sydämeltämme ennen kuin rohkenemme uskalluksella käydä armoistuimen eteen. Tämä tauti vaivaa minuakin, vaikka olen niin monessa sodassa koeteltu” (27).

”Kilvoituksen ja taistelemisen alla, jokahetkisessä harjoituksessa ja alinomaisessa jokapäiväisessä uudistuksessa tapahtuva uskalluksella edeskäyminen armoistuimen tykö on se jokapäiväinen parannus, jota kaikkien, myös rakkaimpien Jumalan lasten, tulee harjoittaa, niin kauan kuin he elävät” (41).

9. USKOVA ON SOTAMIES: ”Kysykää usein toisiltanne: ´Miten sotanne laita on`? --- Kun yhteen tulette ystävien kanssa, te ette koskaan rohkene ensimmäiseksi toisiltanne kysyä: ´Kuinka sinun sotasi laita nyt on?`” (20).

”Kärsi vaivaa niin kuin luja Kristuksen sotamies, jos Jumalan viisaus sen hyväksi näkee, että hän puhdistaa heikkoa uskoa kiusausten kovuudella” (27).

10. TIEDON JA USKON KAMPPAILU: ”On tarkasti valvottava, ettei se tieto, mikä teillä on elävästä uskosta, vain siirtyisi joutilaassa elämässä itsensä uskon sijalle --- Ennen mahdat suruttomana maata Herran edessä kuin nojata vanhan tietouskosi päälle, tietämättömänä mihinkä se vienee”(24).

”Kun järjen viisaus on korkeimmilleen harjoitettu, niin se on Kristuksen pahin vihollinen” (9).

11. JUMALAN MIELEN MUKAINEN MURHE JA EPÄUSKO: ”Älkää, hyvät ystävät, tehkö jumalista murhetta epäuskoksi ja kärsimättömyydeksi, niin kuin ihmisen luonnon taipumus on” (25).

”Sinä teet Jumalan mielen mukaisen murheen epäuskoksi. Sen tähden se ei virvoita sinua yhtään, vaikka sinulle sata Vapahtajaa luvattaisiin” (34).

”Jumalan mielen mukainen murhe on se perustus, johon jokapäiväinen parannus nojautuu. Se murhe on Jumalan lahja” (37).

”Ystävät, meidän vaaramme on aina edessämme ja mitä enemmän me ahkeroitsemme harjoittaaksemme sisällistä kristillisyyttä, sitä paremmin me havaitsemme, kuinka sanomattoman helposti koko tämä kallis asia meneekään käsistämme; kuinka Jumalan mielen mukainen murhe joutuu meiltä kadoksiin vastoin meidän parasta tarkoitustamme, mutta sen sijaan havaitsemme salaisen lihallisen irstaisuuden” (36).

12. RISTIN KOULU: ”Lepo Kristuksessa on kilvoiteltava ristin koulussa” (12).

”Meidän pitää ristin koulussa oppia tuntemaan elämän tie alusta pitäen. Vaan kuinka taitavat ne ristin koulussa oppia, jotka ensimmäisessä parannuksessa, jo alusta alkaen, tahtovat aikansa viettää hengellisen hekuman perään pyrkimällä” (34).

”Tämä on Jumalan rauhan ja rakkauden merkki, että teidän täytyy ristin kalkista juoda. Joita Herra rakastaa, niitä hän rankaisee, jonkas tiedät Raamatusta” (25).

”Uskon harjoituksessa ei saa maallisessa mielessä huvittaa itseänsä, vaan siinä tulee joka aika ottaa risti päällensä ja ristiinnaulita vanhaa ihmistä” (33).

13. HYÖDYNNÄ RISTISI: ”Jos risti päällesi lankeaa, joko maallinen tai hengellinen risti, niin käytä se likeisimmin yhdistyäksesi Vapahtajaasi” (27).

”Jos uskosi on pelvolla ja epäilyksellä täytetty, niin pyri likeisempään yhdistykseen Kristuksen kanssa, jonka luo löydät tien Jumalan sanasta” (28).

”Kuta kylmemmäksi tunnet itsesi, sitä kiiruummasti pyri auttajan tykö” (30).

”Anna kiusauksien ajaa itsesi sanassa ilmoitettua ja järjen ylenkatsomaa Vapahtajaa etsimään” (30).

14. KUN USKO PUUTTUU: ”Minä tiedän, että sinulta puuttuu usein usko, niin kuin minultakin. Mitä silloin on tehtävä, kun se puuttuu? Silloin on nöyryyttävä Vapahtajan edessä, että hän lahjoittaisi uskon” (33).

”Joka ei taida uskoa, hän älköön itseltänsä sitä vaatikokaan, vaan valittakoon Herralle sota-aseensa poisotetuksi tulleen ja kärsiköön vaivaa niin kuin luja Jeesuksen Kristuksen sotamies” (36).

15. SALATTU VIISAUS: ”Jumala on autuuden tien tukkinut orjantappuroilla ja ristillä, etteivät ihmiset saa sitä tietä pilata lihallisella viisaudella, niin kuin filosofien tapa aina on ollut” (10).

”Eikö sinun olisi pitänyt näitä vaivoja mielelläsi kärsiä, sillä sielun vihollinen on kavala; hän ei sallisi puhuttavan yhtään sanaa salatusta viisaudesta Kristuksessa” (35).

”Salattu viisaus ei kenenkään tykönä säily muuta kuin sisällisessä ristin koulussa” (36).

”Olet oppinut jo monta kertaa saamaan salatun viisauden; sen tähden karta nyt kaikella voimalla, ettet pahana päivänä ja kiusausten aikana korviasi lainaa kaikille opetusten tuulille, joita ihmisen heikkous ja kova kiusaus usein vaatii kuuntelemaan” (23).

16. USKOMAAN NÄKEMÄTTÄ: ”Syntisen on murhehuoneessa opittava omistamaan Vapahtaja ilman lahjoja ja tuntemisia” (35).

”Anna kunnia Jumalalle ja pidä itsesi Kristuksen tykönä, vaikka se olisi sinulle kuinka mautonta ja tuntematonta tahansa” (40).

17. SANAN VILJELY. ”Ole ahkera sanaa viljelemään, vaikka kuinka kylmältä tuntuisi: sieltä kuitenkin salattu valkeus koittaa valkeutta janoovaisille” (17).

”Sana herättää sinussa kaipiota Kristuksen perään, kaipio sytyttää sydäntäsi huokaamaan ja ikävöimään toivottua elämän lähdeä, ja ennen kuin luuletkaan, herää sinussa Kristuksen elämä” (17).

”Älä pidä sanan harjoitusta pyhän ja jumalisen elämän harjoituksena, vaan pidä sanaa ainoastaan pääasiallisimpana valistusvälikappaleena ja Kristuksen puhumisena sinulle, silloin sitä oikein viljelet” (19).

Vanhat kaivot auki

Uudet uskonnot ja monet hengelliset virtaukset valtaavat Suomessa alaa. Meillä on tarjonta valtava (esim. TV7 ja Radio Dei). Tämä hämmentää uskovien mieliä. Uusi toisaalta kiinnostaa, mutta myös arveluttaa. Entä jos palaisimme ”isien uskoon”? Entä jos kaivaisimme vanhat hyvävetiset kaivot auki? Tänäpäin ihmisiä juoksetetaan ”kaivolta kaivolle”, mutta ovatko kaikki nämä kaivot varmasti jumalallista alkuperää? Saattaa olla niin, että ainakin osa niistä on ”ihmiskäsien teko”, joista turhaan etsitään elävää vettä. Tyhjää maljaa pidetään janoisten huulilla.

”Sillä minun kansani on tehnyt kaksinkertaisen synnin: minut, elävän veden lähteen, he ovat hyljänneet, ja ovat hakanneet itselleen vesisäiliöitä, särkyviä säiliöitä, jotka eivät vettä pidä” (Jer.2:13).

Miten tämän päivän ihmiset valitsevat ”kaivonsa”? Ohjaajana ei ole suinkaan aina Jumalan sana eikä Sanan valaisema ymmärrys.

1. HELPPOUS. Aikamme ihminen etsii helppoa ratkaisua; mistä porukasta heltiää taivaslippu halvemmalla: ei ahdasta porttia, ei uudestisyntymistä, ei ristiä, ei pyhitystä, ei kilvoitusta - eikä ”lapiohommia”.

2. PALJON PORUKKAA. Suomalainen on äärettömän arka uskonasioissa. Hän ei uskalla mennä kaivolle, jonne ei muut mene tai jossa on vähän porukkaa. Samarian nainen (Joh.4) ”uskalsi” – ja hän kohtasi siellä itsensä Jeesuksen. Nainen meni ”isien kaivolle” (Jaakobin lähde) ja siellä hän kohtasi maailman Vapahtajan. Siellä ei ollut paljon porukkaa, mutta siellä oli Jeesus, joka antaa ”elävää vettä” (Joh.4:10). Itämaan tietäjät ja paimenet löysivät Jeesus-lapsen Sanan, taivaallisen kirkkauden ja taivaallisten sanansaattajien opastamina. Samarian naisen kohdalla ei näin tapahtunut; tämä himojen heiteltävä naisressukka kohtasi Jeesuksen ”sattumalta”, yllättäen. Hän ei etsinyt Jeesusta eikä suunnitellut tapaamista Jeesuksen kanssa. Hän oli kadoksissa oleva eksynyt lammas – mutta ”isien kaivo” oli hänen pelastuksensa. Olisiko Jeesus tänään samaisella kaivolla?

3. TUNNELMA. Aikamme ihminen etsii tunnelmaa. Täytyy olla hyvä ”fiilis”. Tässä mennään saatanan Eevalle virittämään ansaan: ”Ja vaimo näki, että siitä puusta oli hyvä syödä ja että se oli IHANA KATSELLA ja SULOINEN puu antamaan ymmärrystä; ja hän otti sen hedelmästä ja söi ja antoi myös miehellensä, joka oli hänen kanssansa, ja hänkin söi” (1. Moos.3:6). Näkö- ja kuuloaisti hyppyyttävät tämänkin päivän ihmisiä ”kaivolta kaivolle”. Liikutaan tunnetasolla. Ulkonainen, silmiä ja korvia hivelevä rekvisiitta määrää pitkälti kaivon valinnan.

Minusta vanhan herännäisyyden kaivoja voi suositella luotettavina elämän veden lähteinä. Kun ne hylättiin ja niistä luovuttiin, tehtiin kohtalokas virhe. Virhe tuplautuu, kun tehdään omia inhimillisiä kaivoja tilalle. Uudet kaivot uusine nimikkeineen vievät ihmissielut harhaan. Näkisin myös, että tänä pirstoutumisen aikana nämä vanhat kaivot voisivat yhdistää Herran kansan.

”Ja Iisak kaivatti uudelleen auki ne vesikaivot, jotka hänen isänsä Aabrahamin päivinä olivat kaivetut, mutta jotka filistealaiset olivat Aabrahamin kuoltua tukkineet, ja antoi niille jälleen ne nimet, jotka hänen isänsä oli niille antanut” (1. Moos.26:18).

Meidän on tunnustettava, että ”filistealaiset” ovat tukkineet myös vanhan herännäisyyden kaivot. Perkele ja hänen apurinsa ovat onnistuneet tuhoamaan nämä kirkasvetiset lähteet. Mutta ne voidaan kaivaa auki – ihmissielujen autuudeksi. Tehdään se ja ANNETAAN KAIVOILLE ENTISET NIMET. Otetaan käyttöön vanhat raamatulliset termit: taivas, helvetti, synti, suruttomuus, etsikkoaika, herätys, mielenmuutos, katumus, parannus, kääntyminen, ahdas portti, kaita tie, vanhurskauttaminen, uudestisyntyminen, pyhitys ja kilvoitus.

Väinö Hotti